

Izvorni znanstveni rad
DOI: 10.17234/Croatica.65.4
UDK: 821.163.42.09-3''15''
811.163.42:801.7
Primljen: 2. VI. 2020.
Prihvaćen: 7. XI. 2020.

SKAZANIJE I PRIPOVIDJENIJE OD SUDA VELIKOGA (LIBRO OD MNOZIJEH RAZLOGA 49-56)

Lejla Nakaš

Univerzitet u Sarajevu, Filozofski fakultet

lejla.nakas@ff.unsa.ba

U radu se istražuju tekstualne podudarnosti eshatološke pripovijesti iz *Libra od mnozi-jeh razloga* s primjerkom srodnog teksta iz *Plovdivskog zbornika* 116(54) *Čudesa jako hote priti na zemlju ka sudnjemu dnevi* 101a–108b Oba su zbornika iz istog vremena, oba pisana ćirilicom, ali prvi potječe iz katoličkog, a drugi iz pravoslavnog ambijenta. Po svojoj kompoziciji ovi tekstovi otkrivaju bliskost sa spjevom *El giudicio generale* koji je 1537. godine izdao Francesco Benvenuto, ali koji ima stariju tradiciju nego što su njegove najstarije sačuvane tiskane verzije. Događaji posljednjeg vremena u sva tri teksta prikazuju se kroz petnaest dana, a već od prvog dana *Libro od mnozijeh razloga* i *Plovdivski zbornik* pokazuju tekstualna preklapanja [*kako jedan mir sazidan 52b : jako mir zidan 101b*]. Otkriće ovih podudarnosti ima prvorazredan značaj za razumijevanje ambijenta u kojem je pisan *Plovdivski zbornik* jer bi to bila druga potvrda za mogućnost da su u ovaj zbornik ušli tekstovi koji su tradirani u zaleđu Dubrovnika. Naime u dosadašnjem istraživanju *Plovdivskog zbornika* istaknuto je kako dio hronografa čiji se sadržaj odnosi na zidanje Dubrovnika govori za tu mogućnost [120a: od Adama ljeta 620 poče se graditi Dubrovnik od Cavtata].

Ključne riječi: apokrifna književnost, Sud veliki Gospodinov, Petnaest znakova Sudnjega dana, Vinodolski zbornik, Plovdivski zbornik

I.

Tekstualne podudarnosti eshatološke pripovijesti iz *Libra od mnozijek razloga* na listovima 49a–56b s primjerkom srodnog teksta iz *Plovdivskog zbornika* 116(54) *Čudesa jako hote priti na zemlju ka sudnjemu dnevi* na listovima 101a–108b povod su za konstataciju da tekst tog odlomka *Plovdivskog zbornika* predstavlja dio tradicije legende o *Petnaest znakova Sudnjeg dana*, veoma raširene na području zapadnog kršćanstva.¹ Najstariji latinski primjerci zalaze u 12. stoljeće, kao npr. tekst *De signis quindecim dierum ante iudicium*.²

Iako su oba zbornika iz približno istog vremena, i oba pisana ćirilicom, prvi potječe iz katoličkog, a drugi iz pravoslavnog ambijenta. Podatak ima prvorazredan značaj za razumijevanje mjesta na kojem je pisan *Plovdivski zbornik* jer bi to bila druga potvrda za mogućnost da su u ovaj zbornik ušli tekstovi koji su tradirani u zaleđu Dubrovnika. Naime u dosadašnjem istraživanju *Plovdivskog zbornika* istaknuto je kako dio hronografa čiji se sadržaj odnosi na zidanje Dubrovnika govori za tu mogućnost [120a: *od Adama ljeta 620. poče se graditi Dubrovnik od Cavtata*].³

Zbornik plovdivske Biblioteke „Ivan Vazov”, s kataloškom oznakom *Bosnensko sborniče* 116(54), čuven je po apokrifu Početije svijeta koji je već bio predmetom analize istraživača, te je i cijeli zbornik, prema tom odlomku sadržaja, određivan kao apokrifni. Njegov je puni sastav pak poznat tek odnedavno. Na osnovi znatnijeg dijela sadržaja zbornika razvidno je da je rukopis priređen za pravoslavnu sredinu.⁴ Na samom početku nalazi se

¹ U vrijeme priređivanja izdanja teksta *Plovdivskog zbornika* ova mi legenda nije bila poznata. Pretraga najvažnijih izdanja srednjovjekovne apokrifne književnosti, Vasileva (*Anecdota graeco-byzantina*), Tihonravova (*Pamjatniki otrečenoj literatury*), Kostomarova (*Pamjatniki starinnoj ruskoj literatury*), Pypina (*Lož'nie i otrečenyje knigi ruskoj stariny*) i drugih, vodila je zaključku da je ova pripovijest nepoznata bizantskoj književnosti. Na skupu posvećenom *Libru*, održanom u Zagrebu 2020. godine, kolega Josip Vučković me upozorio na Heistova istraživanja zasnovana na 96 svjedočanstava teksta o *Petnaest znakova Sudnjeg dana* sačuvanih na raznim europskim jezicima, kao i na Hawkov članak u kojem se navodi podatak da je dosad identificirano blizu 500 svjedočanstava, ali ne isključivo srednjovjekovnih.

² Petrus Comestor, *Historia scholastica*, PL 198, col. 1611.

³ Takva bilješka sačuvana je i u hronografu na listu ispred početka mlađeg primjerka Gajeve Aleksandride (1659): *Na 626. godiča Isusova porojaia poče se graditi Dubrovnik na Captatu* (Kosić 2018: 138). Za *Plovdivski je zbornik* na osnovu ortografije i paleografskih karakteristika, te na osnovu bilješki u hronografu, kao mjesto pisanja pretpostavljeno područje između Novog i Dubrovnika (Nakaš 2016: 323)

⁴ Prije svega kalendar koji sadrži svece što se izravno povezuju sa srpskom pravoslavnom tradicijom, praznične dane kao što su: 14. 1. Sveti Sava, 9. 5. Sveti Nikola [Ljetni], te općenito

kalendar posvećenih dana, a najobimniji dio rukopisa, koji opseže gotovo polovinu zbornika, jesu psalmi i molitve. Zatim slijede Gromovnik, legenda Početije svijeta, eshatološka pripovijest koja opisuje 16 dana pred drugi Kristov dolazak, devetodijelna kantika Blagoroditeljnici Djevi, hronograf od vremena Davida pa do 1539. godine, Skazanije o danima koji su zli, jedan tekst iz Fiziologa – Skazanije o zmiji i na kraju apokrifna Epistola za Svetu nedjelju. Na osnovi vrste pisarskih grešaka da se zaključiti kako kompilator nije bio posve upućen u kulturološki bitne elemente za sredinu za koju sastavlja svoju knjigu. Jedna je od zagonetnih omaški njegovo bilježenje imena cara Uroša kao Juroš, a tome treba dodati i individualna varijantna čitanja koje je napravio u psalmima.

Druga enigma, koja se tiče predložaka kojima je pisar raspolagao za apokrifni dio knjige, sastoji se u tome da su oni ili nepoznati istočnoj tradiciji (eshatološka pripovijest) ili pokazuju daleku vezu sa sasvim izuzetnim primjercima apokrifa kao Interrogatio Iohannis (Početije svijeta) ili predstavljaju mnogo starije recenzije teksta nego što bi se moglo očekivati za 16. stoljeće (Skazanije gromovnika).⁵ U vezi s ovim posljednjim odlomkom rukopisa treba podcrtati da je to još jedno mjesto po kojem se *Plovdivski zbornik* slaže sa sadržajem *Libra od mnozijek razloga*, ali ta tekstualna podudarnost između gromovnika nije toliko upadljiva (s obzirom na frekventnost ovakvih tekstova u sličnim zbornicima), koliko je bitna tekstualna paralela eshatološke pripovijesti *Zbornika* i *Libra*. Izbor tog teksta, koji koliko je do danas poznato nije imao bizantski predložak, pokazuje da se pisar nalazio na razmeđu tradicija te da u svoju knjigu posuđuje sadržaje koje je ondje imao priliku upoznati.

II.

Dok *Skazanije* iz *Libra* otkriva potpunu tekstualnu podudarnost sa spjevom *El giudicio generale*, kojega je 1537. godine izdao Francesco Benvenuto,⁶

s istočnom tradicijom: 24. 2. Obretenije, 25. 5. Treće obretenije, 31. 8. Položenije časne rize i pojasa Presvete Bogorodice. Druga svjedočanstva koja potvrđuju da je zbornik pisan u pravoslavnom miljeu jesu njegov hronograf (bilježi Stefana Nemanju, Uroša i despota Lazara), sadržaj molitvenog dijela i, naročito, Nicejsko-carigradski simbol vjere (dio o Duhu Svetom).

⁵ Usp. Nakaš 2016: 326–327.

⁶ U svom prikazu Rešetarova izdanja *Libra*, A. Cronia (1934: 209) prvi je zapazio podudarnost teksta *Skazanija i pripovijedjenija od Suda velikoga* u *Libru s El giudicio generale*, za koji spominje jedan primjerak tiskanog izdanja u Marciani u Veneciji, ocjenjujući da je, koliko se tiče *Skazanija*, riječ o izravnom prijevodu toga teksta. Sada je teško utvrditi je li Cronia mislio

ali koji ima stariju tradiciju nego što su njegove najstarije sačuvane tiskane verzije,⁷ *Čudesa iz Plovdivskog zbornika* (kasnije u tekstu *Plovd.*) pokazuju brojne značajne paralele sa starijim hrvatskoglagoljskim varijantama u zbornicima iz 15. stoljeća – *Zborniku duhovnog štiva IVa* (kasnije u tekstu *Zb. IVa*) 48,⁸ *Berčićevu*⁹ (kasnije u tekstu *Berč.*) i, naročito, *Vinodolskom*¹⁰ (kasnije u tekstu *Vinod.*). Odnos pak između teksta iz *Libra* i tiskanog *El giudicia* F. Benvenuta nije i ne može biti izravan, najprije zato što je *Libro* stariji, a zatim i zbog toga što je u početku njegova teksta pokazatelj da je tradiran iz grane čija su svjedočanstva iz 12. stoljeća. Riječ je o podatku iz uvoda u kojem je ova legenda pripisana sv. Jeronimu (PL 198, kol. 1611), a tako je i u *Libru* i u *Zborniku duhovnog štiva IVa* 48.¹¹ Za razliku od toga *Giudicio* ne sadrži podatak o autorstvu legende. Zanimljivo je da u *Plovd.* na tom mjestu dolazi referenca na Viđenje proroka Danila (*toi obličī Danilb prorokb*), jer je za sredinu kojoj je zbornik namijenjen ta verzija priče o kraju svijeta svakako bila poznatija.

Događaji posljednjeg vremena u legendi se tradicionalno prikazuju kroz petnaest dana, dok *Vinod.* i *Plovd.* imaju zajedničko kompozicijsko odstupanje po tome što je njihov tekst podijeljen u 16 dana. Međutim u opisu događaja prvog dana verzije iz *Libra od mnozijeh razloga* i *Plovd.* pokazuju tekstualnu paralelu koja ili izostaje u hrvatskoglagoljskim zbornicima [*kako jedanb mirb sazidanb* 52b : *jako mirb zidanb* 101b], ili je naveden slavenski ekvivalent riječi *mir* – *zid* (*Vinod.*) Ovaj romanizam u *Plovd.* upućuje na zapadno porijeklo predložka za ovaj odlomak sadržaja zbornika.

na primjerak teksta Francesca Benvenuta ili je, ipak, računao na neki talijanski tekst koji bi bio stariji od *Libra*.

⁷ Izbor istovrsnih, ali uglavnom nešto mlađih tekstova Nacionalne biblioteke u Firenci dostupan je na stranici ICCU [Istituto centrale per il catalogo unico delle biblioteche italiane] http://edit16.iccu.sbn.it/scripts/iccu_ext.dll?fn=44&i=75159&fz=1.

⁸ O sadržaju *Zbornika duhovnog štiva IVa* 48 v. u Štefanić (1970: 23–28).

⁹ Najvažnije podatke o Berčićevu zborniku donosi Galić (2018: 99–169).

¹⁰ U skorije vrijeme o ovoj legendi u hrvatskoglagoljskoj književnosti pisao je Josip Vučković (2019: 317–340). Tekst iz *Vinodolskog zbornika* koji sam koristila u ovom radu Vučkovićeve je transkripcija koju mi je, zajedno s nekoliko latinskih paralela, ustupio na Marulićevim danima 24. 10. 2020. Na tome sam mu veoma zahvalna.

¹¹ Pripisivanje legende sv. Jeronimu navodi se u djelu *Historia scolastica* Petra Comestora. Između *Libra* i *Zbornika duhovnoga štiva* (sign. IV a 48) postoji više sadržajnih sličnosti, tj. verzija istih ili sličnih tekstova (usp. Štefanić 1970: 23–28).

U *Plovd.* nedostaju listovi na kojima je bio početak i kraj teksta *Skazanija*. Svešćice rukopisa bile su kvinioni, kako se vidi po sačuvanim oznakama: kraj 8. kviniona označen je na l. 62b, kraj 9. na 72b, kraj 10. na 82b, kraj 15. na 118b. Proračun pokazuje da je u dijelu rukopisa u kojem se nalazi *Skazanije* izgubljeno 14 listova, ali nije moguće odrediti koliko listova nedostaje na početku i na kraju ove legende. Može se samo reći da su izgubljeni listovi bili sastavni dio 12, 13, 14. i 15. kviniona.

Skazaniju o posljednjim događajima pred drugi Kristov dolazak poslužili su kao osnovica teksta citati iz Evanđelja, mjesta na kojima sam Isus otkriva „znamenja svojega prišastvija”. Struktura teksta u *Plovd.* obogaćena je stalnim ponavljanjem rečenice: *kako kaže Sin Božiji u svetom Evanđelju* (105a, 107a, 101b). Za neke od tih citata postoje paralele u kanonskom tekstu Novog zavjeta, jedan je dio njih podudaran s apokrifnom Ivanovom apokalipsom, a nesumnjivo su na glavni dio teksta utjecala sva mjesta iz Svetog pisma koja opisuju posljednja vremena.¹²

Među događajima prvoga dana proročanstva su iz Evanđelja po Luki 21,25–26, Mt. 24,40–41; Lk. 17,34–36. U ovom odlomku *Plovd.* se podudara sa *Zb. IVa 48, Berč. i Vinod.* jer svi oni navode mjeru do koje će se more podići (16 sežanja, odnosno 15 lakata). S druge strane, *Plovd.* se slaže s *Librom i Vinod.* kada opisuje more kao zid.

U događajima drugoga dana *Plovd.* se slaže s *Berč. v' bez'nu i Vinod. vь bezdnь*, dok *Libro i Zb. IVa 48* tu imaju *nizdolie*, odnosno *nizinu*. Također završna klauza u *Plovd.* – *teško će tada biti očima gledati* – slaže se s *Vinod. i Berč.* – *da teško bude viděti očima*.

Treći dan inspiriran je stihom Lk. 21,25, a tekstovi *Libra i Giudicia*, kao i hrvatskoglagojski tekstovi i *Plovd.*, predstavljaju iznenadni i zastrašujući morski šum (ἤχος) kao riku morskog živog svijeta. U tekstualnom pogledu *Plovd.* se najbolje slaže sa *Berč. i Vinod.* – *ere su ostale na suhu; Plovd.: začь hote os'tati na susê bez' mora; Berč., Vinod.* Značajno je da *Vinod. i Plovd.* imaju istu leksemu *zuckь*, odnosno *zuku*, dok *Berč.* tu ima *rukь*, a *Zb. IVa 48 krič*.

Četvrtoga dana hrvatskoglagojski zbornici pripovijedaju o krvavoj rosi koja će pasti na sve bilje, dok *Libro i Giudicio* na peti dan govore o

¹² Usp. i: *toi obliči Danil prorok* 101a, *kako se piše u Svetom pismu* 101a, *kako piše Sveto pismo* 103a, *kako kaže Sveto pismo* 107b, *kako svedoči Sveto pismo* 108a, *kako svedoči Sveti Petar* 105b. Petar je u *Plovd.* nazvan vrhovnim anđelom vjerojatno pod pritiskom konteksta stiha Dj. 12,15, inače *Skazanije* ovdje referira na Petrova proročanstva pred Sudnji dan u 2. Petr. 3.

tom da će se bilje znojiti krvavim znojem. *Plovd.* se po sadržaju slaže s hrvatskologoljskim tekstovima, ali taj događaj stavlja u sedmi dan.

Petoga dana hrvatskologoljski zbornici najavljuju žalosni glas svih životinja, dok *Plovd.* i *Libro* govore o žalobnom zvuku ptica, s tim što *Plovd.* opet ima isti leksički izbor kao *Vinod.* – *satvoriti će zuku*, odnosno *zuck ote s'tvoriti*, za razliku od *Berč.* *vapai* i *IVa48 rut'e*. Poseban odjeljak za žalost ptica imaju Zb. *IVa 48, Berč.* i *Vinod.* na 6. dan. Žalost svih životinja *Plovd.* stavlja na četvrti dan, a u *Libru* i *Giudiziu* taj je odlomak pripojen događajima jedanaestoga dana.

Šestoga dana *Libro* i *Giudicio* govore o rušenju i o ognjenom dimu, dok *Plovd.* samo govori o tami, gustim oblacima magle i pomrčini. Hrvatskologoljski rukopisi, kako je već rečeno, na ovaj dan govore vapaju ptica.

Sedmoga dana u hrvatskologoljskim zbornicima govori se o potresu, i ponovo, na deveti dan, o rušenju uzrokovanom potresom, dok u *Libru* i *Giudiciu* potres pada na osmi dan, a u *Plovd.* na deveti. Značajno podudaranje između hrvatskologoljskih zbornika i *Plovd.* tiče se ovaj put izbora riječi – *rukotvorenje*, koja je sigurno iz slavenskog prijevoda Evanđelja. Cijeli je pasus kontekstualno vezan za stihove Mk. 13,2 i Mk. 14,58, ali i za Dj. 17,24 upravo zbog prisutnosti riječi *rukotvorenje*.

Osmoga dana hrvatskologoljski rukopisi i *Plovd.* najavljuju da će svi ljudi postati nijemi, a slažu se i u izboru formulacija: *hoditi će niemi Plovd.*, *kako nêmi ote hoditi Vinod.*, dok *Libro* i *Giudicio* govore o tom događaju na deseti dan nadovezujući se na tekst prethodnog dana u kojem su objavili da su ljudi pošli u spilje, a sada su, nakon izlaska, postali nijemi i neosjetljivi.

Kako je već spomenuto na deveti dan hrvatskologoljski rukopisi nastavljaju s pričom o velikom rušenju, koje je u *Plovd.* povezano s velikim potresom o kojem ovi zbornici govore sedmog, a *Plovd.* samo devetoga dana. O ravnanju zemlje na deveti dan govore *Libro* i *Giudicio*, na kraju pasusa oni najavljuju odlazak ljudi u spilje. Odlazak ljudi u pećine bilježi *Plovd.* na deseti dan, jače se oslanjajući na stihove Evanđelja nego svi ostali analizirani tekstovi, posebno na puni citat stiha Lk. 23,30.

Desetoga dana hrvatskologoljski zbornici govore o ravnanju zemlje, dok su *Libro* i *Giudicio* taj događaj već opisali devetog dana, a *Plovd.* nema takvog sadržaja.

Na jedanaesti dan u hrvatskologoljskim zbornicima i u *Plovd.* najavljuje se smrt svih ljudi, dok u *Libru* i *Giudiciu* taj događaj pada na 13. dan.

Dvanaestoga dana hrvatskologoljski tekstovi, kao i *Libro* i *Giudicio* govore o ustajanju čovječjih kosti iz grobova. *Libro* i *Giudicio* imaju širu

verziju teksta koja je nadahnuta stihovima Ezekielia 37,1–14. U *Plovd.* nema paralele ovom odlomku sadržaja, jedino je na samom kraju teksta spomenuto ustajanje mrtvih na Sud, ali bez sličnosti s ovim opisom dvanaestoga dana u drugim analiziranim tekstovima.

Trinaestoga dana tekstovi hrvatskoglagoljskih zbornika opsuju uzimanje nebeskih sila, znakove u suncu, mjesecu i zvijezdama. Tekst *Plovd.* s njima se gotovo sasvim slaže u formulacijama (*tamne trake pustiti*), ali je sadržaj prikazan u okviru desetog dana. Odjeljak je inspiriran stihovima Mt. 24,29; Mk. 13,25, a u *Plovd.* i stihom 2Petr. 3,10. U *Libru* i *Giudiciu* taj je događaj nešto drukčije predstavljen, uneseni su subjektivni žalosni tonovi pisara, a sve se odvija na dvanaesti dan. S druge strane događaj trinaestog dana, koji bilježi *Plovd.* – podizanje velikog vjetera – ne nalazi se u ostalim ovdje analiziranim tekstovima. Ovaj sadržaj u *Plovd.* možda stoji u vezi s apokrifnom Apokalipsom Ivana Bogoslova.¹³

Četrnaestoga dana zemlja će izgorjeti, navodi se u hrvatskoglagoljskim zbornicima, u *Libru* i u *Giudiciu*, kao i u *Plovd.*, samo je u tom zborniku ovaj događaj stavljen na dvanaesti dan.¹⁴

Pojavljivanje nove i bijele zemlje događaj je petnaestoga dana u *Libru* i *Giudiciu*, dok u *Plovd.* ovaj odjeljak, koji je inspiriran stihom Apokalipse 21,1, stoji u četrnaestom danu. Hrvatskoglagoljski zbornici za ovaj dan samo kažu da tada ima biti Sud, a među njima jedino *Vinod.* govori o novoj zemlji, i to u 16. danu. Šesnaesti dan je u *Plovd.* opisan u skladu sa stihom Mt. 26,64. Dolazak Krista opisan je puno šire u *Libru* i *Giudiciu*, uz isticanje simbola stradanja i slave.

III.

Usporedba pokazuje da je tekst iz *Libra* u slabijoj vezi s tradicionalnim hrvatskoglagoljskim tekstom nego tekst iz *Plovd.* Međutim zapažena su nje-gova pojedinačna odstupanja od talijanskog teksta. Takav je slučaj s jednim

¹³ *Togda otvrzjut se 4 dveri vstoč'ni, nizydut(b) 4 vetri velici i razvėjut' v'se grěhy ot(b) zemlje (Beljakovski zbornik, f. 143a r.17 i d.)*

¹⁴ Ovaj odlomak teksta *Skazanija* vjerovatno je nadahnut Apokalipsom Ivana Bogoslova: *Togda poš'lu agg(e)li moe izažegut(b) v'su zemlju i izgorit(b) zem'lja gl'boče ostm' tysuč(b) l'k'ti, is'goret(b) h'łmi i gori velikye i kamenie budet(b) jako prah(b), i s'gorit(b) v'sa dvižuća se po zemli i v'se p'ticē parečia po v'zduhu i ne budet(b) ničeož(e) na licē v'se zemlje dvižuća se (Beljakovski zbornik, f.143a).*

izrazom u prvom danu – *kako jedan mir sazidan*, kojeg nema u *Giudiciu*, a ima u *Plovd.* i također u varijanti sa slavenskom riječi *zid*, u *Vinod*. Ovo može biti potvrda da je pisaru *Libra* bila poznata hrvatska verzija teksta i da je odatle u svoj tekst unio ovaj izraz. Jedno drugo neslaganje između *Libra* i *Giudicia* ukazuje na prevodilačku pogrešku, koja zaista može značiti da se radi o prijevodu s talijanskog. U dvanaestom danu tekst se oslanja na stih Djela 2,20, ali to pisar *Libra* ne prepoznaje i vjerojatno zamjenjuje riječi *la Luna* i *l'anima*:¹⁵ *duša će biti učinena na priliku od karvi (Libro) : la Luna fuedra tucta di fangue (Giudicio)*.

U ocjeni koliko se pisar *Libra* udaljio od talijanskog predloška i kakve su njegove prevoditeljske finese, čini se da je sasvim utemeljena konstatacija S. Damjanovića (2020) kako se za Sud veliki Gospodinov ne može reći da je preveden bez pomoći starijih prijevoda, te da bi se moglo „uspješno dokazivati da je dubrovačkom prevoditelju od pomoći bila jedna glagoljično-čakavska prerada starijega crkvenoslavenskog ćiriličnoga teksta”.

Međutim ni stariji crkvenoslavenski ni bizantski tekst ove legende dosad nisu pronađeni, a osnovica teksta iz *Plovd.*, koji bi u ovom trenutku bio jedini putokaz k istočnoj tradiciji *Skazanija*, ima zapravo romansko porijeklo.¹⁶ Izgleda čak da je kod uređivanja teksta pisar u *Plovd.* umetnuo izraze koji upućuju na svetopisamske citate na svakom mjestu legende koje je sam mogao identificirati kao biblijsko mjesto. Tako inventivan postupak moguće je očekivati samo u slučajevima kada je pisaru nepoznata tradicija prepisivanog teksta, pa je ovakvim referencama želi približiti i sebi i onima kojima je zbornik namijenjen.

S obzirom na sve analizirane karakteristike na uzorku nekoliko slavenskih tekstova može se zaključiti da je postojala glagoljično-čakavska prerada koja je bila romanskoga izvora (talijanskog ili latinskog). Ona je vjerojatno prvobitno bila tekstualno bogatija, ali su njene varijante u hrvatskoglagoljskim zbornicima iz 15. stoljeća svedene samo na osnovne prizore smaka svijeta, tako da se tekst zadržava na dojmljivoj slici i ostaje uzdržan u komentaru. Varijanta iz 16. stoljeća očito je iznova usmjerena romanskom predlošku koji je u razdoblju od 12. st. dotad znatno proširio sadržaj unosom

¹⁵ U tiskanom tekstu ranog 16. st. to dvoje moglo je izgledati slično napisano. U tiskanom tekstu Francesca Benvenuta član je napisan najčešće sastavljeno s imenicom, a također u tiskarskom slogu u tom tekstu ponekad se teško razlikuju kombinacije slova *un* i *im*.

¹⁶ Na to upućuje izraz *jako mir* u čudesima prvoga dana, koji odgovara najstarijem sačuvanom svjedočanstvu latinskog teksta legende (PL 198: kol. 1611) *quasi murus*.

čitavog niza kršćanskih simbola u završnoj dionici, a u osnovnu strukturu dodao i subjektivne emocionalne tonove.

IV. PRILOG (PARALELNI TEKST PRIPOVIJESTI IZ LIBRA, PLOVD. I GIUDIZIA)

<p><i>Počine skazanie i pripovidienie od suda velikoga kako hoće gospodinъ Bogъ suditi narodъ</i> (Libro od mnogijeh razloga 49a–56b; dani 52a–54a, 1520.) Arhiv HAZU IV a 24</p>	<p><i>Skazanije o posljednjem vremenу, od 1. do 16. dana</i> (Plovdivski zbornik, 101a–108b, oko 1539.) Plovdivska biblioteka “Ivan Vazov”, Bosnensko sborniče 116(54)</p>	<p>Francesco Benvenuto, <i>Il Giudicio generale</i>, 1537.</p>
<p>/52a/ ... Ja vamъ govoriмъ moiemъ iezikomъ kako piše sveti Ieronimo doktorъ i pravi da prie Suda toga osuđenja petnaiste biliega poslati će s veliciemъ gnievomъ da će staviti toliki strahъ i bojazanъ, činiti će tresti zloga i dobroga. Od oviehъ biliega svaki danъ biti će iedanъ iere čuditiъ hoće činiti svakoga.</p>	<p>...] doći. I biti će predъ Sudni danъ straha velika ezikomъ i narodomъ, kako se piše u Svetom pismu, kako imaju priti i svršiti ovaj znamenija i vele muke. Toi obliči Daniъ prorokъ, ere vide na nebesiehъ strahu veliku i ukaza grešnikomъ i narodomъ da veru imaju, /101b/ eda bi se tko pokajao za života i za vremena oveme veku. Čudesa jako hote priti na zemlu ka Sudnemu dnevi ~ gl(agol)i S(ve)ti Sinъ Boži u svetomъ Evandeljju:</p>	<p>Vedendo Christo tanto diffiacire che fara facto allui :& a suo Sancti giudicare il mondo uol uenire quindici fegni mandera innanti iho speranza in Dio di non fallire fiche io gli diro qui tucti quanti Je ci penfate pianger ne douete di quefti fegni che uoi udirete</p>
<p>Parvi danъ dvignut se će more četardesti lakatъ /52b/ svarhu svake gore ovdie odzдала pukъ trieba ie da stoi kakono stoi voda pod mostomъ ma siećъ ovoga neće se potopiti, ma stati će z nizociemъ čelomъ; more biti će kako iedanъ miръ sazidanъ i poslie vratit se će na svoje miesto.</p>	<p>1. danъ hoće ustati sve more u visinu ručinomъ vodenomъ suprotivu sviemъ goramъ /102a / i humovomъ i hoće stati više sviehъ gora i humova 16 sežani. I stati će krepko u sili, jako miръ zidanъ podobno oblaka ne prelieve se ni tamo ni ovamo. Mnosi ezici i narodi umirajući padati će na zemlu mrtvi od straha velika ere će biti tadai velika /102b/ uzdiženija mora i vasiehъ voda uzdiženie.</p>	<p>El primo fegno alzera › tanto il Mare che dieci braccia sopra il piu grā mōte la gente che e › difotto › hara a stare come che fta l’acqua focto dun ponte niun fara che fipoffa anneghare tucti fjaranno con lor baffa fronte poi tornera la fera nel suo ftato fi come Christo glihara comandato</p>

<p>Drugi danь poći će toliko nizdolie iere iedva se će moć vidieti zatoi puk stati će misleći od ovieh biliega koji im se ukažu kada bude drago Isukarstu slavnomu u negovo bitie kad htieti budu doći treti bilieg biti će drugi danь dake me slušajte svi koji ste okolo.</p>	<p>2. hoće ʔe upasti sve more u dubinu bezdanu, teško će tada biti očima gledati.</p>	<p>Et altro giorno tanto andra ingiusto che con fatica s'ipotra uedere il mondo tucto s'istara pensofo di q̄sto fegno › ilqual debbe apparere s'i come piacere a Dio glorioso ritornera la fera al suo piacere & laltro fegno fara il terzo giorno ciascun m intēda che mi sta d'intorno</p>
<p>Treti danь ribe uzliesti će svarhu vode s veliciem gnievomь tolike glase i vikanija koja hoće činiti do nebesa otiti će glasь od trieske ribe s moremь hoće se biti. Самь Богь razumieti će onoi vikanie za veliko vikanie i bienie, svaka persona biti hoće pristrašena.</p>	<p>3. danь ribe morske i vaʔe živine morske koe živu u moru satvoriti će zuku veliciemь glasomь za gladь i za tugu, /103a/ ere su ostale na suhu, kako piše Sveto pismo, izamru vaʔe ribe i vaʔe živine morske.</p>	<p>El terzo giorno epefci monteranno sopra dell'acque › con un gran furore & per il gran cumulto che faranno infino al cielo andera il loro more & tucte queste cofe che faranno folo Dio inteuera › che n'e › Signore fara romore tanto grande & forte che ognun spauētera › chie dēdo Morte</p>
<p>Četvarti danь more hoće prisahnuti takođe sa sviemi ostaliemi vodami. Rieke ni studenci neće se moći naći, zatoi plakati će vasь narodь. Milosardie neće valati da ga prosišь ovo ie naredio Isukarstь, blaženi i svemogući, da rieke i studenci budu susi, vodu činiti će želiet bogatiemь i uboziemь.</p>		<p>El quarto giorno s'ardera il Mare & tucte l'altre acque similmente fiumi & fontan › non s'ipotra trouare per queste piangera tucta la gente misericordia non uarra chiamare cofi ha ordinato Dio omnipotente efiumi & le fontane faran fecchi mancherà l'acqua a poueri & a ricchi</p>
<p>Peti danь dubie znoit se će sa sviemi ostaliemi travami karvaviemь znoiemь. Sve ptice skupit se /53a/ hoće kažući zajedno da imaju lutu bolestь kako ie njih običai da čine, kraguici sokoli s jastrebi neće se naći piti ni jesti, dake mi ostali što ćemo učiniti.</p>	<p>7. danь hoće pasti krvava rosa po vasi zemli na vaski listi i na travu, kako kaže Sveto pismo, to će na grešnice /104b/ krvь i oganь, župele za njih krivo čineneь.</p> <p>5. danь vaʔe ptice nebesne sabrati ʔe će i satvoriti će zuku svaka svoem glasomь /103b/ i žuberomь k G(ospod)u, kako kaže Sveto pismo, skotu i zveri i ptice nebesne samrtь svoju videti će.</p>	<p>El quinto giorno › lherbe fuderanno di fanguie gli arbergitteran liquore gli uccelli infieme s'iraghuneranno & mostreranno hauere aprofodole secondo l'ordin loro n'anderanno Falconi infieme :& Aftor con Aftore ma non potranno bere ne mangiare dunque noi altri › che dobbiamo fare</p>

<p>Šesti danь hoće pasti svaka sagrađa što ie po meštru zidano, kuće, dvorovi, carkve, po zemli pasti, mostovi, kaštieleli po svieħ stranahь dimi ogneni hoće se ukazati od Levanta do Punenta, kako ja niesamь našao. I u tai danь biti će bolestь tolikai, mali i velici činiti hoće velikь plačь.</p>	<p>6. danь hoć(e) se dignuti tamne magle vele gusti oblaci pomračni s velikomь bukomь i vetromь od jama pomračnieħ, od skromešnieħ. /104a/ I hoće biti tma i mrakь po svoi zemli, ote tme oblaka hoće promicati iskre ogne i padati će goruće glavne na zemlu, prožižati će i drevo i kami.</p>	<p>Dipoi a'giorni fei debbe cadere ogni edifitio › ilquale fia murato Torri › Palazzi › Chiefe › belle & itere Ponti & Castel › cader per ogni lato fiamme di fuoco › ue-draffi apparere dal Leuante › al Ponente l'ho trouato & in quel giorno fara il dolor tanto piccholi & grandi farāno grā pianto</p>
<p>Sedmi danь Bogь hoće ukazati iedanь bilieħь tolikoi čudanь, kamenie od zemle hoće se dvignuti, iedna z drugomь hoće se biti, tolikoi tvrdo svaka na četiri diele hoće se učiniti, iedna z drugomь takođerь bit se će, toliko tvrdo s velikomь trieskomь da do Isukarsta doći će onai luta trieska.</p>		<p>A septe giorni fidebbe moſtrare un'altro ſegno › affai grande & ſtupēte tucte le pietre ſiuedran leuare luna con l'altra urtarſi fortemente & tucte inſieme romperſi & ſpezare & queſto ſiuedra uifibilmente & ſia ſi gran romore :& ſi gran fuono ch'al mondo mai fu ſi terribil tuono</p>
<p>Osmi danь zašto zemla se hoće tresti po svemь svietu, tresti se će tolikoi tvrdo da odzgara puokь neće moćь stati. Svi će govoriti: Bože, umori nas. Milosardie neće valati prositь u tai časь. Neće biti vriedni miri ni vrata, kako Sveto pismo govori, koje ne laže po svemь svietu tresti se će zemla.</p>	<p>9. danь hoć(e) ʳe tresti /105a/ vasa zemla pod nebomь i gradovi ʳe će sobomь, vele siono, koliko ć(e) ʳe udarati gora z goromь, a drevo sa drevomь. I hoć(e) ʳe razoriti svako rukotvorenje človečьe, kako kaže Sinь Boži u svetomь Evandeliju, za človeja huda dela koja čine na zemli.</p>	<p>L'octauo di › la terra hara atremare per tucto il mondo tremerra ſi forte che huomo & dōna ĩ pie nō potra ſtare tucti a un grido chiederanno morte & luno & laltro non potra aiutare & non ſi trouerra mura ne porte queſte cofe faran ſopra la terra cofi pon la ſcriptura › che non erra</p>
<p>Deveti danь sviet se hoće izravniti, barda i varsi, svi se hoće sniziti, neće se naći po-bardica ni skala, Ovdie se će ubozi skupiti po jakosti Boga višnega sve ludctvo htieti će poći u spile, u spile poći će /53b/ da se skrivu, neće moći zvati ni odgovarati.</p>	<p>(usp. <i>Plovd.</i> 10. dan: kriti će se svi ljudi u pešteri...)</p>	<p>El nono giorno il mondo fara equale ualli con colli s'abbafferan tucte non ſi trouerra chi abſcenda › o chi fale in piano fian le montagne rioducte ſpauentera del mondo ogni animale ne di lamenti fien lor bocche afciucte & glihuomini uedendofsi confondere andrannoſi nelle cauerne abſcondere</p>

<p>Deseti danь hoće izliesti oni koi u spilahь budu pošli svi, i neće moći govoriti, ni takođe čuti, iere nihь usta biti će niema, izgubiti će mudrost i znanie, iedanь z družiem neće se moći pozdraviti. Sinь neće poznati oca svoga, ni kći neće poznavati matere svoje.</p>	<p>8. danь svi hoće ludi oniemьeti, po svoi zemli, ezici svoemi. I hoditi će niemi ne mogući govoriti drugь sa drugomь, za strahь i za tugu koju će očima videti, i trpeti svoja dela.</p>	<p>A dieci giorni fi debbono ufcire quelli ch'alle cauerne fieno andati niuna parola non potranno dire come muti faranno diuentati perderanno lo intendere & l'udire & tucti staranno come infenfati efigluoli non guarderanno il padre & le figluole › la lor chara madre</p>
<p>Iedanaisti danь, kako govori Sveto pismo, hoće se otvoriti svaki grebь, sve kosti koje budu u groboviehь skupiti se će s veliciemь potežaniemь. Zvieri imati će velikь strahь svarhu ravnina, činiti će veliku tužbu, zvieri biežati će svaka od nihь koliko barže mogu, kako vamь govorimь.</p>	<p>4. danь vasi skoti zemalni i vasa zverь glasь satvore, svako svoiemь glasomь za gladь i za tugu veliku.</p>	<p>L'undecimo di › dice la scriptura fidebbe aprire › ciafcun munimento l'offa › che fono nella sepultura appariranno fuor con ifpauento & glianimali haranno gran paura sopra de campi faran gran lamento gran frepito fira per tucto il mondo che accio pensando tucto mi cō-fondo</p>
<p>Dvanaisti danь živo i liepo sunce hoće izgubiti svetlostь svoju, zviezde pasti će s veliciemь plačemь, po svemu svietu biti će tamnosti. Tamnostь biti će veće zimnia negoli ledь. Ništa nie vriedno naše bojanie kada ja pomislimь, moie sarce plače, duša će biti učinena na priliku od karvi.</p>	<p>10. danь hoće slunce i mesecь /105b/ potamnети i tamne trake pustiti i zviezde sve panuti na zemu, kako svedoči S(ve)ti Petarь, vrhovni angeo. I kriti *e će ludi u pečeri i u propastine, a govoriti će ludi: Dignit(e) *e gorie humovi, tere na ni panite, na ludi, da ne vidimo oganь /106a/ i gnievь očima svoemi. Tada će ludi željeti samrti kako sada žele životi svoga.</p>	<p>Alli dodici giorni › fo non ui celo chel Sole perdera il fuo splendere le Stelle caderanno giu dal cielo il mondo fara fenza alchun chiarore la obfcurita fara con freddo gelo niente uarra inuocar l'alto Signore quando ci penso › il cor forte ne langue la Luna fuedra tucta di fangue</p>
<p>Trinaisti danь svietь ima učiniti svarhu umrieti će svako meso živuće liečnici š nihь liekarijami u tai časь neće biti vriedni ništa o koliko uboziehь duša nevolniehь poći će u luti oganь gorući i mnogo duša poći će u purgatorio, koje bitu će shranene po pomoženiju.</p>	<p>11. danь vasi ludi koi budu živi, panu mrtvi na zemlu, od straha velika i od tuge, krijuće očima videti. 13. danь ustati će velici vetri na svietь, sa sve četiri strane zemle, i hoće vazvijati pepeo po *voi zemli, i omesti će va'e lice zemli. /107a/ I obnoviti *e će zemla i vazv(e)eliti *e će G(ospod)ь o deliehь svoiehь.</p>	<p>Alli tredici giorni fara il fine & morir debbe ogni carne uiuente emedici con le lor medicine in fu quel punto non uarran niente o quante pouere anime mefchine alhora n'anderanno al fuoco ardente & molte n'anderanno al purgatorio & faleue effendo › ufciran di martoro</p>

<p>/54a/ Četarnaisti danъ Bogъ pravedni s nebesa na zemlu poslati hoće velikъ oganъ da požezhe vas svietsъ. Ništa neće ostaviti ni na iednom miestu. Četardesti tisućъ dana poći će u dno, dake dobri puče nemoi ti se mnieti malo sarčba biti će čudna i smartna s velikomъ sarčbomъ poći će na vrata paklena.</p>	<p>12. 4ni hoć(e) se užeci vaše lice zemli i goreti će drvo i kami i voda i vasaka /106b/ tvarъ i užeci e će nebo vidimo i pasti će vrhъ zemle na oganъ, i vaše izgori na strašnomъ sudiču.</p>	<p>A quattordici giorni Dio giocondo di cielo in terra lui mandera il foco abrucera alhora tucto il mondo niente non rimarra in alcun loco ma tucto abrucerassi atondo atondo questo a ognun parra un duro gioco & tal fuoco fara scuro & mortale & anderanno alle porte infernale</p>
<p>Petnaisti danъ iošte se nahodi po Svetomъ pismu, iere ne laže, da će biti nebo novo i zemla nova, bijla hoće biti negoli kniga po svetomu vandeljju. Iošte se nahodi da će doći Isukarstъ svemogući suditi dobriehъ od zliehъ s oniziemi ranami koje onъ iestъ primio od žudiela.</p>	<p>14. danъ hoće stati nova zemla, ukrašena, i ukazati će i otkriti će lice svoe, i hoće stati nova i biela jako i hartija, kako i govori Is(u)h(ris)тъ u svetomu Evangeliju, tada će biti nova žegoma /107b/ zemla.</p>	<p>Alli quindici giorni anchor fitruoua per la scriptura fanc-ta che non mente che fara nuouo cielo :& terra nuoua & questo siuedra uifibilmente p lo Euangelio fanc-to ancor sipruoua che uenir debbe Christo omnipotente a giudicare li buoni & li rei con qlle Piaghe c hebbe da Giudei</p>
<p>Kada dođe Svetъ od svetiehъ Kralъ od kraleva Gospodinъ od gospode, i <u>anđeli s nebesa svi kolicij</u> sa sviemi svetieimi čineći mu častъ, sveti karstъ poći će prid nimъ, gdje Isukarstъ pritarpie veliku bolestъ. Veću svetlostъ kazati će sveti karstъ negoli sunce kada daie svetlostъ svoju.</p>	<p>15. danъ vasi ludi koi su pčomrli od Pčotopa do Sudiča oganoga, od početka do sve toga, vaskrsnuti će na Sudъ, na zelu, i kako kaže S(ve)to pismo, hoće tada i voda i gora i more i jama dati človeka koga koe bude umorilo, kako svedoči S(ve)to /108a/ pismo, tadai će vaskrsnuti grešnici i prav-ednici na Sudъ. Sve će doći predъ B(o)ga, razma človek-oubica, tai človekъ neće doći nikada predъ G(ospod)a.</p>	<p>Quando uerra il fancto delli fancti Re delli Re :& Signor de Signori Gliangeli alhor del cielo tucti quanti uerranno tucti insieme a fargli honori la fancta Croce gliandera d’auanti la doue Christo fofstenne dolori piu splendor rendera la fancta Cruce che non fa il Sole quando rende luce</p>

Mnozi anđeli hoće ga akonpanati. U rukah hoće ga nositi sveti Mihajao...	16. danъ biti će Sudъ. I ta danъ sveti anđeli predati će glasъ trubni i tresti *e će v(a)*a zemla /108b/ i nebesa. Tada će strašno trepetati sudija predъ G(ospodo)мъ, ere će videti, sa desnu stranu Sile, človeka na oblaciehъ, sa glasomъ trubniemъ, ꙗѹ će G(ospod)ъ poslati, anđeli svoe, na tvoreče bezakonie grešnikomъ, i vrći_lh će va muku paklenu i ognanu. [...]	Molti Angeli faranno accompagnare la Croce portera Jancto Michele
A drugi spengu hoće nositi, pripravljen ocať z žučju. Lancu okrvavlenu hoće ukazati slavni anđeo Gabrielъ, čavle i krunu s tarniemъ koje probodoše onei svete žile. ...		la Spugna unaltro ĩ mano hara a porta apparecchiato l'aceto col fole la Lancia Janguinoĳa non fallare portera il glorioĳo Gabriele echiodi :& la Corona delle Spine che percoĳfen quelle membra diuine ...

IZVORI

- Beljakovski zbornik* Bugarska nacionalna biblioteka Kiril i Metodij, NBKM 309, 16. st., digitalno izdanje dostupno na www.europeana.eu; osnovni sadržaj zbornika dostupan je na obdurodon.org.
- Berč. hrvatskoglagoljski neliturgijski rukopis iz 15. st. u RNB Sankt-Peterburgu [Bč 5] *Predika o Sudnjem dnevi kako pravi sveti Erolim*, na listovima 15v-21v. *Monumenta glagolitica Archiodioecesis Iadertinae*, Glagoličeskij sbornik XV v. Rossijskaja nacional'naja biblioteka, Sobranie Ivana Berčića, f. 67, Berčić No. 5, priredila S. O. Vialova, Sveučilište u Zadru – Stalna izložba crkvene umjetnosti, Zadar 2016, 67–221.
- Giudizio *El giudicio generale*, Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze, talijansko tiskano izdanje iz 1537. godine, Francesco Benvenuto. <https://archive.org/details/ita-bnc-scr-0000310-023>
- IV a 48 *Zbornik duhovnog štiva*, hrvatskoglagoljski, Arhiv HAZU: IV a 48, kraj 15. st. tekst *Sud Gospodina Boga* na listovima 73a–78b. R. Strohal, *Stare hrvatske apokrifne priče i legende*, L. Weiss, Bjelovar 1917, na *Velikih čudesa i znamenija o Sudnjem dnevi* na str. 90. <https://library.foi.hr/knjige/knjiga1.aspx?B=1&C=X01648>
- Libro Arhiv HAZU IV a 24; *Libro od mnozijeh razloga: Dubrovački ćirilski zbornik od g. 1520*, izd. Milan Rešetar, Sremski Karlovci, SKA, 1926, *Skazanije i pripovidjenje*

od *Suda velikoga* na str. 69–78, odnosno na listovima 49a–56b.

- Plovd. *Plovdivski zbornik* 116(54), ćirilčni zbornik Biblioteke „Ivan Vazov” u Plovdivu, sredina 16. stoljeća; izd. L. Nakaš, *Plovdivska bosanska knjiga*, Forum Bosnae, 2016; *Čudesa jako hote priti na zemlju ka Sudnjemu dnevi* na listovima 101a–108b.
- Vinod. *Vinodolski zbornik*, hrvatskoglagoljski, prva polovica 15. stoljeća, HAZU, Zagreb, Cod. III a 15 (Kukuljevićeva zbirka, rukopis br. 351): korišteno je izdanje teksta iz prezentacije Josipa Vučkovića na Marulićevim danima 2020.

LITERATURA

- Cronia, Arturo. 1934. Milan Rešetar, *Dubrovački zbornik od god. 1520*, Belgrado, Srpska kraljevska akademija, Posebna izdanja, 1933, p. 296. *Atti e memorie della Società dalmata di storia patria*, Società dalmata di storia patria, 208–210.
- Damjanović, Stjepan. 2020. Važan izvor za razumijevanje hrvatske književne i jezične povijesti. *Vijenac* 688–690.
- Galić, Josip. 2018. Fonološke osobitosti Zbornika u *Berčićevoj zbirci* br. 5 i *Fatevićeva zbornika duhovnoga štiva*, *Slovo* 68, 99–169.
- Hawk, W. Brandon. 2018. The Fifteen Signs before Judgment in Anglo-Saxon England: A Reassessment. *Journal of English and Germanic Philology*, University of Illinois Press, 17 (4), 443–457.
- Heist, W. William. 1960. The Fifteen Signs before Judgement: Further Remarks. *Medieval Studies*, 22, 192–203.
- Kosić, Ivan. 2018. *Album hrvatske ćirilice*. Zagreb: Nacionalna i sveučilišna knjižnica.
- Migne, Jacques-Paul. 1855. *Patrologia latina* 198. Paris. https://books.google.ba/books?id=H_UQAAAAYAAJ&redir_esc=y
- Nakaš, Lejla. 2016. *Plovdivska bosanska knjiga*. Sarajevo: Forum Bosnae.
- Rešetar, Milan. 1933. *Dubrovački zbornik od god. 1520*. Posebna izdanja SKA, Filozofski i filološki spisi, 24. Beograd: Narodna štamparija.
- Štefanić, Vjekoslav. 1970. *Glagoljski rukopisi Jugoslavenske akademije, II. dio*. Zagreb, JAZU.
- Vučković, Josip. 2017. Srednjovjekovni itinerar po Svetoj zemlji iz *Vinodolskoga zbornika*, *Slovo* 67, 2017, 45–90.
- Vučković, Josip. 2019. Interpolacija stihova iz pjesme *Sivit se konča* u izlaganju o Posljednjem sudu iz *Berčićeva zbornika* br. 5. *Ricerche slavistiche*, 2 (62), 317–340.
- Žagar, Mateo. 2020. *Libro od mnozjih razloga; latinički prijepis s komentarima*, Zagreb, Matica hrvatska.

SUMMARY

THE STORY OF JUDGMENT DAY (LIBRO OD MNOZIJEH RAZLOGA 49A-56B)

The paper explores textual correlations between this eschatological narrative and a copy of a related text from the *Plovdiv Miscellany* 116(54) entitled *Čudesna jako hote priti na zemlju ka sudnjemu dnevi* (Miracles of Judgment Day) 101a-108b. Although the miscellanies are contemporaneous and both are written in Cyrillic script, the first hails from a Catholic region while the second hails from an Orthodox region. The structure of these texts reveals similarities to *El giudicio generale*, a text published in 1537 by Francesco Benvenuto, but it displays a tradition older than its earliest surviving printed copy. The events portrayed in all three texts depict the fifteen days of the end of times; both *Libro od mnozijeh razloga* and the *Plovdiv Miscellany* display textual correspondences from the first day [*kako jedanъ mirъ sazidanъ* 52b : *jako mirъ zidanъ* 101b].

The discovery of these correspondences is of exceptional significance for the understanding of the atmosphere in which the *Plovdiv Miscellany* was written, representing what would be the second confirmation of the possibility this miscellany contains traditional texts from the hinterland of Dubrovnik. Specifically, research on the *Plovdiv Miscellany* has noted that a part of the chronicle relates to the construction of Dubrovnik's walls [120a: *od Adama ljeta 620. poče se graditi Dubrovnik od Cavtata*

Keywords: apocryphal literature, *Miracles of Judgment Day*, *Plovdiv Miscellany*, *Vinodol Miscellany*

Rad je otvorenog pristupa i može se distribuirati sukladno s međunarodnom javnom licencom CC BY-NC-ND 4.0 HR.

This paper is open access and may be further distributed in accordance with the provisions of the CC BY-NC-ND 4.0 HR.